

ПАТРИЈАРХ СРСКИ ПАВЛЕ

ДА НАМ БУДУ ЈАСНИЈА НЕКА ПИТАЊА НАШЕ ВЕРЕ

IX - Да ли је свештеник обавезан да вернима врши све обреде?

ПИТАЊЕ: *Да ли је Свети Архијерејски Сабор донео одлуку да вернима који не врши једне обреде, а хоће друге, свештеник није обавезан ни те да врши?*

ОДГОВОР: Чини ми се да је питање постављено сувише уско. Према њему, изгледа да се наша вера своди, и са стране свештеника и са стране верних, на вршење обреда, да се сав наш пастирски рад, као што је писао почивши монах Јаков Арсовић, састоји у томе да се појављујемо у улози „водосветаша, колачосекача, парастосочтеца, требниконосаца – а од тога свега“, вели отац Јаков, „они (=верни) ништа не разумеју.“¹

Међутим, духовни живот је нешто неупоредиво шире и дубље и обухватније него што се може спољашње приказати и сагледати. Црквени чинови, обреди, нису нешто самосвојно, независно од унутарњег освећења, благослова и благодати Божије који се преко њих саопштавају души верујућих.² Жеља да му се изврши која Тајна или обред, може да се јави у човеку као последица унутарње вере у благодат Божију коју човек очекује и жели ради користи душе и тела. Не би било нормално да верни очекују благодат Божију без видљивог, спољашњег црквеног чина, обреда, јер смо и тело. Још мање да тражи само обред, не очекујући од њега никакву благодатну помоћ Божију која му је потребна. Као што човек није потпуно биће само тиме што је тело, него је и душа, тако и црквени чинови, молитвословља и Тајне нису то само по спољашњој, видљивој страни, него и по невидљивој. Несумњиво да је ова невидљива страна важнија од видљиве, као што је и душа важнија од тела; али то не значи да је материјална страна неважна. Једна без друге у редовним приликама не бивају.

Чињеница је да је велики број наших верника доспео у положај да своју веру мало познаје. Колико ту има кривице до њих самих, колико до објективних неприлика нашег народног живота, ропства и ратова, колико кривице до свештеника који су били пре нас, а колико нашим нерадом и немарношћу, то ће свакако измерити Божија вага и Његова правда. Али, очекивати или тражити на пример да се венча у цркви онај који не зна шта је Света Тајна Брака, не зна да се у њој прима благодатна помоћ Божија потребна за достизање пуног јединства у брачном животу, и благословено рађање и васпитање деце, узалуд је, док он то не схвати и унутрашње не прими. Но стога, не вршити му ни свештање водице, ни сечење колача на Славу, коју он још држи, кад се пружа прилика да му се објасни како смисао Славе, колача, кољива, освећене водице, тако и значај и потреба Божијег благослова за брак, да би он био „у Господу“, „у светости и части, не у страсној жељи као код незнабожаца“ (1. Коринћанима 7, 39; 1.

Солуњанима 4, 4-5), исто тако и других Тајни, не само да би значило, не закрпити оно што је подерано, него подерати и оно што је још донекле читаво. Зар се може замислити хришћанин који би знао шта значи Божији благослов за брак, па ипак га не хтео примити? Или који би знао реч Христову: „**Ко буде имао веру и крсти се, биће спасен**“ (Марко 16, 16), и који би веровао у њену истинитост, то јест да се без вере и крштења не може душа спасти, а који поред свега тога не би тражио да му се дете крсти, што коначно значи: не би му желео спасење? Или који би знао и веровао да Свето Причешће није обичан хлеб и вино, него право Тело и Крв Христова, за које је Христос рекао: „**Ако не једете Тела Сина Човечијег, и не пијете Крви Његове, живота нећете имати у себи. Ко једе Моје Тело и пије Моју Крв има живот вечни и Ја ћу га васкрснути у последњи дан**“ (Јован 6, 53-54), па ипак годинама се не причешћивао? То би заиста био никакав хришћанин, те му се не би смеле вршити ни остале Свете Тајне и молитвословља, него би морао бити искључен из црквене заједнице. Али ако све његово верско знање и расуђивање досеже само до спољашњег³, очекивати да он ипак позива свештеника да му све **потреб**е врши, не би ли било много и не би ли значило, и за свештеника и верног, сводити веру на голи обичај, празну форму, без сагледања смисла и продирања у суштину ствари.

Имајући у виду овакво стање својих парохијана, сматрам да је свештеник, пре но што је поставио горње питање, требало да сам себи постави питање: „Зашто овај парохијанин држи и врши једне обреде, а друге неће?“ Да се потрудио да дође до стварног одговора, пронађе истините разлоге за ово, мислим да би његово питање пре гласило: „Шта би требало чинити да верни врши и оне обреде које не врши?“ Него: „По којим црквеним прописима да му се не врше ни они које још врши?“

Ми нисмо никада били агресиван народ и вера да бисмо некога нагонили силом или вештином у Православљу, него смо поштовали његову слободу дату му од Бога. Али смо знали своју дужност да му истину Православља изложимо. Не да га убедимо: „Није наша дужност да слушаоце убедимо“, вели Свети Јован Златоуст. „Наша је дужност да поуку предложимо, а њихова је ствар да се убеде.“⁴ При томе да му помогнемо да не погрешити при одлучивању и не подлегне утицају кривоверја или безверја, указујући му на слабости и недостатке њиховог схватања. Ако он и поред тога усвоји криви став и пропадне, зато што није примио љубав према истини (2. Солуњанима 2, 11), можемо га жалити, али унутарње остати мирни, знајући да смо учинили што смо били дужни и могли. Бог, Који све види, видеће и наш труд и платити нам према њему (1. Коринћанима 3, 8), не према успеху, јер успех не зависи само од нашег труда и настојања.

Осим тога, треба имати у виду и то, да ни верници који су упућени у вери, нису у том погледу сви на истом ступњу. Једни су, како вели Свети апостол Павле, тек почетници, у духовном погледу на нивоу деце, те им треба дечја храна; други одраслији, способни за чврсту (1. Коринћанима 3, 2). Или како то сликовито представља Свети Василије Велики, велећи да у духовном погледу постоје три главна степена: Први је степен роба. Роб испуњава вољу господарева из страха од казне. У духовном погледу, на том степену је онај хришћанин који врши заповести Божје из страха од вечних мука у паклу. То је једина кочница која га задржава од греха. Други је степен најамника. Најамник ради плате врши оно што му се нареди. Да није плате, он то не би чинио. У духовном погледу, на том степену је онај хришћанин који врши вољу Божју имајући у виду рај и оне радости које ће добити они који слушају Бога: „Што око не виде, ухо не чу и на срце човеково не дође, то је спремио Бог онима који Га љубе“ (1. Коринћанима 2, 9). Овај степен је виши од првог, али није највиши. Трећи степен, степен сина. Син испуњава оно што треба, нити због страха, јер није роб, нити због плате, јер није најамник, него да оцу угоди и учини све што он жели. У духовном погледу, на том степену је онај хришћанин који из љубави према Богу испуњава заповести његове, не мислећи ни на казну, ни на награду, не мислећи уопште на себе и не стављајући себе у центар, него мислећи на Бога и стављајући њега у центар свог интересовања. То је хришћанин у правом смислу, али се на тај степен не може доћи док се претходно не достигну она два прва.⁵

Применити црквене прописе једнако на сва три ова степена и тражити да и онај верни који је стигао тек на први степен поступа као онај на другом, или чак на трећем, значило би, не само лакомисленост, него немогућност. Закон еванђелски је упућен свима људима, у свим временима, али нису сви узрасли да га сада у целини могу испунити. Ту онда долази до изражаја делатност пастира. Он треба да познаје узраст и стање поверених му душа и свакоме поставља захтеве, задатке, према његовим моћима, као што господар у еванђелској причи поверава таланте према моћи сваког (Матеј 25, 15).

Црква је кроз векове доносила канонске прописе, који имају смисао оквирних закона у којима се живот верних треба да одвија. Али је живот својим приликама неупоредиво богатији него што подробни прописи могу обухватити. Због тога у Цркви постоји, поред „акривије“, тражења строгог примењивања

црквених прописа од свих верних, и принцип „икономије“, еластичнијег прилажења проблемима верних у појединим приликама и условима њиховог живота.⁶ Рђаво би то било пастирство: стављати на верне захтев да, у стању у коме су, носе бреме за које нису дорасли. Штавише, постављањем таквог захтева они неће моћи учинити ни оно што би могли кад би се захтев поставио у границама њихових стварних могућности.

Зато Свети Архијерејски Сабор наше Цркве, као и помесни и Васељенски сабор у старини, није могао донети подробне казуистичке прописе који би се могли механички и шаблонски примењивати на све верне, без потребе пастирског дејства и расуђивања о сваком верном појединачно. При том расуђивању, свештеник-пастир треба да зна да никад неће погрешити ако, уз сталну молитву Богу за помоћ и труд око сопственог уздицања у животу по вери, буде имао у виду истинску духовну корист пастве поверене његовом духовном руковођењу, то јест спасењу њихових душа, а не само себе и своју корист.

Кад би Сабор ипак донео такву одлуку, она би, као плод јуридичких, правних принципа, а не моралних, свакако промашила циљ. У таквом захтеву да верни сада, на религиозном нивоу на коме су, врше и оне свештенорадње за које не знају зашто би их вршили, и претња да им се иначе неће вршити ни оне које сада врше, они не би могли да виде друго до ово: Ви мало вршите своје верске дужности и свештенику мало плаћате. Морате вршити и остале, па ћете му плаћати много више! Какав би се други закључак, на овакав коментар, могао очекивати до овај: „Овде није реч о чувању оваца, него о вуни!“ (латинска изрека)

Свакако да су верни дужни да издржавају пастире, али и пастири треба да буду пастири, у свему се старају о њима и чувају на доброј паши, са скромношћу од млека стада хранећи се и од вуне одевајући, задовољни кад имају храну и одећу (1. Коринћанима 9, 7; 1. Тимотију 6, 8). Свагда да нам је на уму реч Господња да се не бринемо о јелу, пићу, о оделу, о ономе што је додатак и што незнабошци сматрају главним (Матеј 6, 25-34), него да наша брига буде „за све цркве“ (2. Коринћанима 11, 28), о томе „како ћемо угодити Господу“ (1. Коринћанима 7, 32). Тада можемо све бриге о себи, о породици бацити на Њега, „јер ће се Он бринути за нас“ (1. Петрова 5, 7). На својој породици, то јест по томе колико се Христос стара о њој, пастир ће моћи као у огледалу, видети колико се он стара о пастви. На то нас упућују и речи Светог апостола Павла: „Не будите среброљупци, будите задовољни оним што имате, јер је Он рекао: **‘Нећу одступити од тебе, нити ћу те оставити.’**“ (Јеврејима 13, 5). А кад Бог буде с нама, шта нам више треба! Неразумну жељу за богатством треба оставити неразумнима, знајући да „који хоће да се обогате, упадају у напаст и замку и у многе луде и шкодљиве жеље, које људе гурају у пропаст и погибао. Јер је среброљубље корен свих зала.“ (1. Тимотију 6, 9-10) Уосталом, не треба се бојати тога да са Христом будемо у сиромаштву, него се бојати богатства без Њега.

Гласник, фебруар 1984.

¹ Богохранином свјешченству посланије, Београд, без године издања, странице 4, 5.

² Упореди доктор Лазар Мирковић, Литургика, Београд 1967, II, 2, 7; 149.

³ Да је, на пример, свештеник прочитао неколике неразумљиве молитве, метнуо на брачнике венце и – узео им паре; или погњурио дете у воду, или га облио њоме и – узео паре; па кад спољашње упореди крштено и некрштено дете, венчане у цркви и оне невенчане; колача који је пресекао и прелио вином свештеник, и онога који је пресекао домаћин или когод од гостију, сем што у тим случајевима није дао паре.

⁴ Творенија в русском переводје, С. Петербург 1895, Т. I, 772.

⁵ Творенија в русском переводје, С. Петербург 1911, Т. II, 328.

⁶ Принцип акривије и икономије не може се применити у погледу догматских истина; оне се постављају једнако пред сваког верног. Али се ни ту не може тражити од деце, и оних са слабијом моћи расуђивања, оно разумевање које треба да имају одрасли.

